

5.1.1. Český jazyk a literatura pro 2. stupeň

Vyučovací předmět český jazyk a literatura se vyučuje jako samostatný předmět od prvního do devátého ročníku, přičemž je zajištěna plynulá návaznost prvního a druhého stupně.

Na druhém stupni je časová dotace: v 6. – 8. ročníku 4 vyučovací hodiny týdně, v 9. ročníku 5 vyučovacích hodin týdně.

Český jazyk a literatura má komplexní charakter, ale pro lepší přehlednost je i na druhém stupni rozdělen do tří složek: Komunikační a slohová výchova, Jazyková výchova a Literární výchova. Jednotlivé oblasti se navzájem prolínají.

Komunikační a slohová výchova učí žáky vnímat a chápat různá jazyková sdělení, číst s porozuměním, kultivovaně psát, mluvit, analyzovat a kriticky posoudit obsah textu. Žáci se naučí posuzovat i formální stránku textu a jeho výstavbu. Pochopí rozvržení rolí v různých komunikačních situacích, dokážou vyjádřit své pocity a reflexe; obhájit se před kolektivem.

Jazyková výchova je zaměřena především k získávání vědomostí a dovedností, které jsou potřebné k osvojení spisovné podoby českého jazyka. Učí přesnému a logickému myšlení a vyjadřování vlastních názorů. Důraz je kladen nejen na písemný projev (dodržování základních pravidel pravopisu), ale rovněž se přihlíží k tomu, jak se žák vyjadřuje ústně, zda je schopen porovnávat různé jevy, třídít je a dospívat k zobecnění. Využívá různých zdrojů informací (slovníky, Internet, encyklopedie...), rozšiřuje si znalosti a dovednosti potřebné k dalšímu vzdělávání.

Literární výchova vychází z četby (školní i doporučené), učí rozvíjet základní čtenářské návyky i schopnost interpretace literárního textu. Žáci formulují názory na přečtené dílo, rozlišují literární fikci od skutečnosti. Dospívají k poznatkům, které pozitivně ovlivňují jejich postoje a duchovní život.

Český jazyk a literatura nevyužívá pouze propojení těchto tří oblastí, opírá se rovněž o mezipředmětové vztahy (dějepis, informatika, hudební výchova, občanská výchova, výtvarná výchova...)

U žáků s nedostatečnou znalostí vyučovacím jazyka je důležité rozvíjet jejich jazykové kompetence tak, aby bylo možné je plnohodnotně zapojit do výuky v běžných třídách. Druhý jazyk se oproti cizímu jazyku liší především významem v životě žáka, neboť jde o jazyk, na kterém je žák závislý z hlediska školní docházky a integrace do společnosti. V souvislosti s tím jsou v případě druhého jazyka také zvýšené nároky na míru rozvoje sociokulturní kompetence. Výuka se zpočátku zaměřuje především na výuku základních jazykových funkcí (pozdravy, poděkování, prosba apod.) a kompenzačních strategií (umí říct, že nerozumí, požádat o zopakování). Z komunikačního hlediska převládá v první fázi vyučování obvykle výuka mluvení a poslechu nad výukou čtení a psaní a výuka základní slovní zásoby nad výukou gramatiky. Specifikem češtiny jako druhého jazyka je především to, že je žák vystaven silné potřebě naučit se už na velmi nízké úrovni pokročilosti specifickou slovní zásobu, která je určující pro školní prostředí. Rozdíl mezi druhým a cizím jazykem je v neposlední řadě také v tom, že žák je velmi záhy vystaven různým variantám češtiny jak na rovině slovní zásoby, tak stylistické a fonetické. Jako podpůrný materiál lze využít [Kurikulum češtiny jako druhého jazyka pro základní vzdělávání](#).

Cílem je využít klíčových kompetencí (viz. níže) k:

- chápání jazyka jako svébytného historického jevu, v němž se odráží historický a kulturní vývoj národa
- individuálnímu prožívání uměleckého díla
- získávání informací
- zvládnutí pravidel mezilidské komunikace
- rozvíjení pozitivního vztahu k mateřskému jazyku

Klíčové kompetence:

Kompetence k učení:

Klademe důraz na čtení s porozuměním

Vedeme žáky k samostatnému vyhledávání informací (využívání výpočetní techniky)

Zadáváme zajímavé tvůrčí domácí úkoly

Podporujeme tvořivou činnost – projekty, soutěže, olympiády

Vedeme žáky k užívání správné terminologie

Kompetence k řešení problémů:

Vedeme žáky k vyhledávání a třídění informací (Internet)

Učíme děti obhájit názory a činy

Vedeme žáky k prezentaci jejich názorů

Samostatně řeší problémy a volí vhodné způsoby řešení

Kompetence komunikativní:

Vedeme žáky k vhodné komunikaci, učíme je projevit a obhájit vhodnou formou vlastní názor
Rozvíjíme spolupráci s jinými školami
Učíme žáky toleranci (názorové)
Žáci se učí rozumět různým typům textů a záznamů

Kompetence sociální a personální:

Využíváme skupinovou práci a vzájemnou pomoc při učení
Vedeme žáky k dodržování pravidel

Kompetence pracovní:

Vedeme žáky k zodpovědnosti v práci, jejímu plánování a dokončení
Podporujeme tvořivost, nápaditost
Vedeme žáky k vytváření vztahů k lidským výtvorům
Učíme žáky ocenit práci druhých a vážit si jí

Kompetence občanské:

Učíme žáky znát svá práva a povinnosti
Vedeme žáky k respektování individuálních rozdílů
Vytváříme společenské podvědomí
Seznamujeme žáky s kulturním a historickým dědictvím, s tradicemi naší země
Zapojujeme žáky do mezinárodních projektů

Pomůcky: slovníky, encyklopedie, beletrie, výukové programy na PC, Internet, obrazový materiál, nástěnné mapy, učebnice, pracovní sešity, pexesa, časopisy...

Vzdělávací oblast: Jazyk a jazyková komunikace**Vyučovací předmět: Český jazyk a literatura****Ročník 6.**

Výstupy	Učivo	Mezipředmětové vztahy, průřezová témata	Možné ověření výstupů
<ul style="list-style-type: none"> • ČJL-9-2-03 samostatně pracuje s Pravidly českého pravopisu, se Slovníkem spisovné češtiny a s dalšími slovníky a příručkami • ČJL-9-2-04 správně třídí slovní druhy, tvoří spisovné tvary slov a vědomě jich používá ve vhodné komunikační situaci • ČJL-9-2-08 rozlišuje spisovný jazyk, nářečí a obecnou češtinu a zdůvodní jejich užití • ČJL-9-1-05 odlišuje spisovný a nespisovný projev a vhodně užívá spisovné jazykové prostředky vzhledem ke svému komunikačnímu záměru • ČJL-9-1-08 využívá základy studijního čtení – vyhledá klíčová slova, formuluje hlavní myšlenky textu, vytvoří otázky a 	<p>Jazyková výchova: Podoby ČJ Nauka o jazyce, složky Práce s jazykovými příručkami Procvičování pravopisu</p> <p>Tvoření slov, stavba slov Pravopis ve slovech odvozených Pravopisné jevy na hranici předpony a kořene</p> <p>Tvarosloví – slovní druhy</p> <ul style="list-style-type: none"> - Podstatná jména (konkrétní x abstraktní, obecná x vlastní, odchylky ve tvarech) - Přídavná jména (skloňování, stupňování) - Zájmena (druhy, skloňování, pravopis) - Číslovky - Slovesa (mluvnické kategorie) <p>Skladba</p> <ul style="list-style-type: none"> - Věta jednoduchá - Základní větné členy – shoda přísudku s podmětem - Rozvíjející větné členy (bez doplňku) <p>Zvuková stránka jazyka – spisovná a nespisovná výslovnost</p> <p>Komunikační a slohová výchova:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Oznámení, zpráva - Dopis - Pracujeme s odbornými texty – studijní čtení - Výpisky, výtah 	<p>INF – práce s příručkami, organizace textu</p> <p>OSV – rozvoj poznávání, komunikace, řešení problémů</p> <p>MV – využití aktuálních textů (žurnalistika)</p> <p>INF – práce s texty, tvoření textů OSV – hodnoty, postoje, kreativita MUV – lidské vztahy MV – práce v týmu, tvorba mediálního sdělení</p>	<p>V průběhu celého školního roku: písemné zkoušení (desetiminutovky, kontrolní diktáty, doplňovací cvičení...) a ústní zkoušení (větný rozbor, pravopis...)</p> <p>Písemné slohové práce</p>

Výstupy	Učivo	Mezipředmětové vztahy, průřezová témata	Možné ověření výstupů
<p>stručné poznámky, výpisky nebo výtah z přečteného textu; samostatně připraví a s oporou o text přednese referát</p> <p>.</p> <ul style="list-style-type: none"> • ČJL-9-3-01 uceleně reprodukuje přečtený text, jednoduše popisuje strukturu a jazyk literárního díla a vlastními slovy interpretuje smysl díla • ČJL-9-3-09 vyhledává informace v různých typech katalogů, v knihovně i v dalších informačních zdrojích 	<ul style="list-style-type: none"> - Popis - Vypravování - Mluvený projev – zásady kultivovaného projevu <p>Literární výchova:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Základy literární teorie - <i>Lidová slovesnost</i> (hádanky, říkadla...) - Pohádky - Pověsti - Regionální literatura - Báje - Bajky - Příběhy s dětským hrdinou - Poezie 	<p>D – řecké a římské báje a pověsti HV – lidové písně, lidová slovesnost OSV – postoje, hodnoty, řešení problémů, kreativita D – regionální pověsti</p> <p>D, OV, HV – řečnictví, přednes</p>	<p>Ústní slohové práce Komunikace, argumentace Tvorba textů</p> <p>Úkoly k textu Vytvoření vlastního textu Obhajoba názoru Literární pojmy, práce s nimi</p>

Vzdělávací oblast: Jazyk a jazyková výchova

Vyučovací předmět: Český jazyk a literatura

Ročník: 7.

Výstupy	Učivo	Průřezová témata mezipředmětové vztahy	Možné ověření výstupů
<ul style="list-style-type: none"> • ČJL-9-2-03 samostatně pracuje s Pravidly českého pravopisu, se Slovníkem spisovné češtiny a s dalšími slovníky a příručkami • ČJL-9-2-06 rozlišuje významové vztahy gramatických jednotek ve větě a v souvětí • ČJL-9-2-02 rozlišuje a příklady v textu dokládá nejdůležitější způsoby obohacování slovní zásoby a zásady tvoření českých slov, rozpoznává přenesená pojmenování, zvláště ve frazémeh • ČJL-9-2-05 využívá znalostí o jazykové normě při tvorbě 	<p>Jazyková výchova: Tvarosloví</p> <ul style="list-style-type: none"> - psaní velkých písmen - skloňování zájmena jenž - číslo dvojné číslo - číslovky - slovesný rod (činný, trpný) - neohebné slovní druhy – příslovečné spřežky, stupňování příslovcí, předložky, spojky, částice, citoslovce <p>Skladba</p> <ul style="list-style-type: none"> - druhy vět podle postoje mluvčího ke skutečnosti - věty dvočlenné a jednočlenné, větný ekvivalent - základní větné členy - vyjádření podmětu různými slovními druhy - vyjádření přísudku – jmenný, slovesný (jednoduchý, složený) - rozvíjející větné členy (přívlastek, předmět, přís. určení, doplněk) - seznámení s druhy vedlejších vět – interpunkce v podřadném souvětí <p>Nauka o tvoření slov</p> <ul style="list-style-type: none"> - slovní zásoba a způsoby jejího obohacování - tvoření slov (odvozování, skládání a zkracování) - stavba slova - pravopis ve slovech odvozených - pravopisné jevy na hranici předpony a kořene - slovo a sousloví - rčení - slova jednoznačná a mnohoznačná - odborné názvy, názvosloví - synonyma, homonyma, antonyma - slova citově zbarvená 	<p>Cizí j. – slovní zásoba</p> <p>Cizí j. - stavba věty</p>	<p>V průběhu celého školního roku: písemné zkoušení, desetiminutovky, kontrolní diktáty, doplňovací cvičení, ústní zkoušení</p> <p>Kontrolní slohové práce</p>

Výstupy	Učivo	Průřezová témata mezipředmětové vztahy	Možné ověření výstupů
<p>vhodných jazykových projevů podle komunikační situace</p> <ul style="list-style-type: none"> • ČJL-9-1-02 rozlišuje subjektivní a objektivní sdělení a komunikační záměr partnera v hovoru • ČJL-9-1-09 uspořádá informace v textu s ohledem na jeho účel, vytvoří koherentní text s dodržováním pravidel mezivětného navazování • ČJL-9-1-10 využívá poznatků o jazyce a stylu ke gramaticky i věcně správnému písemnému projevu a k tvořivé práci s textem nebo i k vlastnímu tvořivému psaní na základě svých dispozic a osobních zájmů • ČJL-9-3-01 uceleně reprodukuje přečtený text, jednoduše popisuje strukturu a jazyk literárního díla a vlastními slovy interpretuje smysl díla • ČJL-9-3-03 formuluje ústně i písemně dojmy ze své četby, návštěvy divadelního nebo filmového představení a názory na umělecké dílo • ČJL-9-3-06 rozlišuje základní literární druhy a žánry, porovná je i 	<p>Komunikační a slohová výchova:</p> <ul style="list-style-type: none"> - popis - charakteristika - líčení - výtah - žádost - životopis - vypravování - kritické čtení <p>Literární výchova: Intepretace literárního díla Základy literární teorie:</p> <ul style="list-style-type: none"> - příběhy humorné, o přátelství a detektivní - dobrodružná literatura - dívčí literatura - poezie - sci-fi a fantasy - nonsensová literatura 	<p>OSV - sociální rozvoj, komunikace MV - kritické čtení a vnímání mediálních sdělení INF – vyhledávání na internetu OSV– osobnostní rozvoj</p>	<p>Práce s textem Úkoly k textu Práce s literárními pojmy</p>

Výstupy	Učivo	Průřezová témata mezipředmětové vztahy	Možné ověření výstupů
<p>jejich funkci, uvede jejich výrazné představitele</p> <ul style="list-style-type: none"> • ČJL-9-3-04 tvoří vlastní literární text podle svých schopností a na základě osvojených znalostí základů literární teorie 			

Vzdělávací oblast: Jazyk a jazyková výchova

Vyučovací předmět: Český jazyk a literatura

Ročník: 8.

Výstupy	Učivo	Mezipředmětové vztahy, průřezová témata	Možné ověření výstupů
<ul style="list-style-type: none"> • ČJL-9-2-02 rozlišuje a příklady v textu dokládá nejdůležitější způsoby obohacování slovní zásoby a zásady tvoření českých slov, rozpoznává přenesená pojmenování, zvláště ve frazémeh • ČJL-9-2-01 spisovně vyslovuje česká a běžně užívaná cizí slova • ČJL-9-2-08 rozlišuje spisovný jazyk, nářečí a obecnou češtinu a zdůvodní jejich užití <ul style="list-style-type: none"> • ČJL-9-2-06 rozlišuje významové vztahy gramatických jednotek ve větě a v souvětí 	<p>Jazyková výchova: Útvary ČJ a jazyková kultura - interdialekty Slovní zásoba a tvoření slov Nauka o významu slov</p> <ul style="list-style-type: none"> — slovo a sousloví — rčení — slova jednoznačná a mnohoznačná — odborné názvy, názvosloví — synonyma, homonyma, antonyma — slova citově zbarvená - odborné názvy - obohacování slovní zásoby - slova přejatá - odborné názvy <p>Tvarosloví – slovní druhy</p> <ul style="list-style-type: none"> - Podstatná jména - přejatá, jejich výslovnost a pravopis - Nepravidelnosti ve skloňování podstatných jmen - Slovesa - slovesný vid, slovesné třídy - Příslovce + další neohebné slovní druhy <p>Skladba</p> <ul style="list-style-type: none"> - Věta jednočlenná x dvojčlenná x větný ekvivalent - Základní větné členy – obtížnější případy shody Př s Po - Rozvíjející větné členy - Stavba věty jednoduché - Přístavek - Souvětí podřadné – druhy VV - Souvětí souřadné – poměr mezi větami hlavními - Souřadné spojení VV - Interpunkce 	<p>CJL – ukázky z české literatury</p> <p>INF – texty, využití programů na PC</p> <p>OSV – rozvoj poznávání, komunikace, praktické dovednosti</p> <p>MV – využití aktuálních textů</p> <p>CJL – ukázky z literatury</p>	<p>V průběhu celého školního roku: písemné zkoušení (desetiminutovky, kontrolní diktáty, doplňovací cvičení...) + ústní zkoušení (větný rozbor, pravopis...)</p>

Výstupy	Učivo	Mezipředmětové vztahy, průřezová témata	Možné ověření výstupů
<ul style="list-style-type: none"> • ČJL-9-1-10 využívá poznatků o jazyce a stylu ke gramaticky i věcně správnému písemnému projevu a k tvořivé práci s textem nebo i k vlastnímu tvořivému psaní na základě svých dispozic a osobních zájmů • ČJL-9-1-06 v mluveném projevu připraveném i improvizovaném vhodně užívá verbálních, nonverbálních i paralingválních prostředků řeči • ČJL-9-3-06 rozlišuje základní literární druhy a žánry, porovná je i jejich funkci, uvede jejich výrazné představitele • ČJL-9-3-02 rozpozná základní rysy výrazného individuálního stylu autora • ČJL-9-3-03 formuluje ústně i písemně dojmy ze své četby, návštěvy divadelního nebo filmového představení a názory na umělecké dílo 	<p>Komunikační a slohová výchova:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Charakteristika literární postavy - Subjektivně zabarvený popis - Výklad - Úvaha - Komunikační žánry – dialog, diskuse - Úřední korespondence <p>Literární výchova: Nejstarší literatura Středověká literatura Renesance a humanismus Baroko, klasicismus, osvícenství Literatura první poloviny devatenáctého století</p> <ul style="list-style-type: none"> - Národní obrození <p>Světový a český romantismus</p> <p>Literatura druhé poloviny devatenáctého století:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Český realismus - Světový realismus - Česká literatura 60. - 80. let devatenáctého století 	<p>MV – práce s texty, tvorba textů, práce v týmu OSV – hodnoty, postoje</p> <p>D – nejstarší literatura MUV – kulturní diference</p> <p>D, VV, HV – renesance D, VV, HV – baroko, klasicismus, osv. D – TGM D – NO VDO – občanská společnost, stát D. HV – romantismus EV – příroda</p> <p>D – období druhé poloviny devatenáctého stol. D – časopisy, vztah politiky a literatury VV – umělecké směry</p>	<p>Kontrolní slohové práce Slohové práce Ústní slohové práce Komunikace, argumentace, rétorika</p> <p>Úkoly k textu Vytvoření vlastního textu</p> <p>Obhajoba názoru</p> <p>Literární pojmy</p>

Výstupy	Učivo	Průřezová témata mezipředmětové vztahy	Možné ověření výstupů
<ul style="list-style-type: none"> • ČJL-9-1-04 dorozumívá se kultivovaně, výstižně, jazykovými prostředky vhodnými pro danou komunikační situaci • ČJL-9-1-07 zapojuje se do diskuse, řídí ji a využívá zásad komunikace a pravidel dialogu • ČJL-9-1-01 odlišuje ve čteném nebo slyšeném textu fakta od názorů a hodnocení, ověřuje fakta pomocí otázek nebo porovnáváním s dostupnými informačními zdroji • ČJL-9-1-03 rozpoznává manipulativní komunikaci v masmédiích a zaujímá k ní kritický postoj • ČJL-9-3-02 rozpoznává základní rysy výrazného individuálního stylu autora • ČJL-9-3-08 porovnává různá ztvárnění téhož námětu v literárním, dramatickém i filmovém zpracování • ČJL-9-3-05 rozlišuje literaturu hodnotnou a konzumní, svůj názor doloží argumenty • ČJL-9-3-07 uvádí základní literární směry a jejich významné představitele v české a světové literatuře 	<p>Komunikační a slohová výchova:</p> <ul style="list-style-type: none"> - funkční styly - popis - charakteristika - úvaha - vypravování - výklad - proslov - diskuse - publicistika – kritické čtení — strukturovaný životopis, motivační dopis <p>Literární výchova: Literární žánry Adaptace literárních děl Realismus v české literatuře Literární směry na konci devatenáctého století Česká literatura na přelomu století Divadlo ve 20. století Česká literatura mezi válkami Česká literatura po 2. světové válce Světová literatura v 1. polovině 20. století Světová literatura po 2. světové válce Soudobá česká literatura Literární kritika Vlastní tvorba</p>	<p>INF – práce s textem Cizí j. - komunikace</p> <p>EGS – Evropa a svět nás zajímá MKV – Lidské vztahy Multikulturalita Etnický původ MV - Kritické čtení D – 1. a 2. světová válka – umělecké směry On – poválečné uspořádání světa OSV- Morální rozvoj</p>	<p>Kontrolní slohové práce řízená diskuse, argumentace</p> <p>Literární pojmy Literární testy Práce s literárním textem</p>